

Üniversite Öğrencilerinde Arkadaşlık Kalitesi ve Yetersizlik Duygularının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

(Investigation of University Students' Friendship Quality and Sense of Failure)

Durmuş ÜMMET ^{1a}, Burcu TEKİNER ^b, İzel ERİŞTİREN ^c

(a) Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik A.B.D., İstanbul

(b) Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik A.B.D., İstanbul

(c) Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik A.B.D., İstanbul

Özet

Bu araştırmanın amacı genç yetişkinlerin arkadaşlık kalitesi ve yetersizlik duygularının cinsiyet, yaş, ebeveyn medeni durum, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, sosyoekonomik düzey ve üniversitedeki yakın arkadaş sayısı değişkenlerine göre incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini, 261'i kadın ve 200'ü erkek olmak üzere toplam 461 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak kişisel bilgi formu, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Yetersizlik Duygusu Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analizlere bakıldığında; arkadaşlık kalitesi ve yetersizlik duygusu puanlarının cinsiyet ve yaşa göre farklılaşmadığı görülmüştür. Öğrencilerin yetersizlik duygusu puanlarının ebeveynlerin medeni durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Yetersizlik duygusu puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Arkadaşlık kalitesi ölçeği güvenlik, yakınlık, kabul ve yardım alt boyut puanlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Baba eğitim düzeyine göre arkadaşlık kalitesi ölçeği yardım alt boyut puanlarının farklılaştığı görülmüştür. Arkadaşlık kalitesi ölçeği güvenlik, yakınlık ve kabul alt boyut puanları ile yetersizlik duygusu puanları; baba eğitim düzeyine göre değişmemiştir. Arkadaşlık kalitesi alt boyutlarından güvenlik, yakınlık ve yardım alt boyut puanlarının kardeş sayısına göre farklılaştığı görülmüştür. Ancak üniversite öğrencilerinin arkadaşlık kalitesi ölçeği kabul alt boyut puanlarının ve yetersizlik duygusu puanlarının kardeş sayısına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Arkadaşlık kalitesi ve yetersizlik duygusu puanlarının doğum sırası ve sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin arkadaşlık kalitesi ölçeği güvenlik, yakınlık, kabul ve yardım puanlarının yakın arkadaş sayılarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Arkadaşlık kalitesi, Yetersizlik duygusu, Genç yetişkinlik

Abstract

The aim of this study is to investigate the friendship quality and insufficiency of young adults according to gender, age, parental marital status, maternal education level, fathers' educational level, number of siblings, birth order, socioeconomic level and the number of close friends in the university. The sample of the study consist of 461 university students (261 female and 200 male). Personal information form, Friendship Quality Scale and Sense of Disability Scale were used as data collection instruments. When the statistical analysis examined; friendship quality and inadequacy scores did not differ according to gender and age. It was observed that the scores of students sense of disability significantly differed according to the marital status of the parents. It was observed that the scores of insufficiency did not differ according to the education level of the mother. It was seen that the friendship quality scale security, proximity, acceptance and help subscale scores differed significantly according to the mother's education level. The help subscale scores of the friendship quality scale differed according to father education level. Security, closeness and help subscale scores of friendship quality sub-dimensions differed according to the number of siblings. However, it was observed that the acceptance subscale scores and the sense of inadequacy scores of the friendship quality scale of university students did not differ according to the number of siblings. The quality of friendship and sense of inadequacy scores did not differ

¹ Doç. Dr. Durmuş Ümmet, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, dummet@marmara.edu.tr

according to birth order and socioeconomic status. It was observed that the friendship quality scale security, closeness, acceptance and help scores of university students differed significantly according to the number of close friends.

Keywords: Friendship quality, Sense of failure, Young adulthood

Giriş

Genç yetişkinlik dönemi, ergenlik ile yetişkinlik arasındaki yılları (18-25 yaş) kapsayan belirgin bir gelişimsel dönem olarak tanımlanmaktadır (Arnett, 1994). Bu dönemde bireyler yaşamın birçok alanında yeni deneyimler kazanmakta ve karşılına çıkan yaşam seçeneklerini özgürce denemektedirler; genç yetişkinlerin temel özelliklerinin kimlik arayışı, istikrarsızlık, kendine odaklanma, arada kalmışlık hissi ve sonsuz olanaklara sahip olma inancı olduğu öne sürülmektedir. (Doğan ve Cebioğlu, 2011). Bu dönemde aile yanından ayrılıp bağımsız bir kimlik edinme sürecinde beliren yetişkinler dış dünyayla tanışmanın yanı sıra özgür bir şekilde dış dünyayı deneyimleme fırsatı da bulur. Fakat bu deneyimlerin yanında henüz ciddi sorumluluklar üstlenmemiş bir birey olması genç yetişkinlik döneminde, bireyin kendine yönelik keşfinin devam ettiği anlamına gelir (Uyar, 2019). Ülkemizde genç yetişkinlerin sosyal durumuna bakıldığında zaman batı ülkelerinde genç yetişkinler bu gelişim dönemini “kendine odaklanma” dönemi olarak geçirirlerken ve 18-25 yaşlarını hayatlarının en özgür yaşları olarak tarif ederlerken, Türkiye’de bu durum yalnızca belirli oranda geçerlidir. Ülkemizdeki geleneksel yapı, kentlerde bile hala varlığını sürdürdüğünden beliren yetişkinlerin ebeveyn kontrolü, batılı ülkelere nazaran daha siktir ve bu özgürlük duygusunu daha sınırlı yaşıyor olabilmektedirler (Cebioğlu ve Doğan, 2011).

Genç yetişkinlerin eğitim yaşantıları yirmili yaşların ortalarına kadar devam etmektedir (Atak, 2011). Üniversite öğrencisi ne yetişkindir ne de çocuktur. Çocukluktan yetişkinliğe geçme döneminin sıkıntılarını taşımaktadır. Kendi kimliğini bulma, toplumsal yönden yerel ve çocukluk döneminin değerlerini daha geniş toplumun ulusal ve evrensel değerlerini benimseme ve uzlaştırma, toplum değerlerine uyum sağlama, sosyal olgunluğa erişme durumundadır (Özgüven, 1992). Tüm insanlar toplumsal varlıklardır ve birçok yaşam deneyimlerinde birbirlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenle yakınlık konusu çok önemlidir.

Psikoloji biliminde, yakınlığın insan gelişimindeki önemini dile getiren bilim adamı Eric Erikson’dur. Erikson’un (1968) psikososyal gelişim dönemlerindeki altıncı dönem, yakınlığa karşı yalıtılmışlığı içerir ve dönem aynı zamanda, genç yetişkinliğe yani beliren yetişkinliğe denk gelir. Yakın ilişkiler, genç insandan kendini adamayı ve bakım sunmayı ister ve eğer bu dönemdeki genç yetişkinler diğerleriyle derin kişisel bağlanmalar gerçekleştiremezse, yalıtılmışlık yaşarlar ve kendilerine odaklanırlar (Erikson, 1968). İnsanın içindeki en eski içgüdü, onu diğer insanlarla ilişki kurmaya iten içgüdüdür. İnsanların diğer insanlara paylaşma duygusuyla yaklaşmaları sonucunda insanlık ileriye gitmiştir (Adler, 1985). Bu bağlamda genç yetişkinlikte kimlik keşfinin bir uzantısı olarak (Eryılmaz ve Ercan, 2010), özellikle ele alınması gereken konulardan bir tanesi yakın ilişkiler konusudur.

Yakın ilişkiler temelde romantik ilişkiler, ana-baba ve çocuk arasındaki ilişkilere ve arkadaşlık ilişkilerinin bütününe verilen bir isim olarak düşünülmelidir. Yakın ilişkilerin alt boyutların bir tanesi olan arkadaşlık ilişkileri, kimlik keşfetme sürecinde olan ve artık ana-baba ile kurduğu iletişimin etkililiğini akranlarıyla olan iletişimin aldığı genç yetişkinlik döneminde oldukça önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Genç yetişkinlik dönemi ile (yaklaşık 18–25 yaşları arasında geçen süre) (Arnett, 2000), üniversiteye devam eden bireyler, arkadaşlarıyla ebeveynlerine oranla yüz yüze daha fazla zaman geçirmektedir (Lefkowitz, Boone ve Shearer, 2004). Özetle bu gelişim aşamasında özellikle, yakın arkadaşlarla ilişkilerin niteliği ve kalitesi önemli, belirgin ve etkili olabilir.

Arkadaşlık ilişkileri günlük yaşamda önemli bir rol oynar (Demir, Özdemir ve Weitekamp, 2006) bu bağlamda da bireyler açısından önemli bir yakın ilişki biçimi olarak kabul edilir. Arkadaşlık ilişkilerinin ve kalitesinin etkileri düşünüldüğünde, temelde arkadaşlar insanların kendilerini bulmalarına yardımcı olmakta ve birbirlerinin bazı davranışlarını potansiyel olarak etkileyebilmektedirler. Bir arkadaşlığı sürdürürken, arkadaşlıktaki etkileşim niteliğinin derecesi arkadaşlık kalitesi olarak adlandırılabilir. (Hartup ve Stevens, 1997). Bu bağlamda kişiler için önemli

olan kişinin kaç arkadaşa sahip olduğu değil, sürdürdüğü arkadaşlığın işlevine göre diğer arkadaşlıklardan farkı yani kalitesidir.

Arkadaşlık kalitesinin psikolojik ve sosyal uyumdaki önemi çok sayıda teorisyen ve araştırmacı tarafından vurgulanmış ve bu sebeple de bireylerin arkadaşlık kalitelerinin psikolojik etkilerine odaklanan birçok araştırma yapılmıştır. (Akın ve Akın', 2015). Arkadaşlık kalitesi, genel olarak arkadaşlıkların doğasını ve insanlar arasındaki etkileşimin kalitesini tanımlamak için kullanılmıştır (Berndt ve Perry 1986 akt; Akın, 2015). Temelde ergenlikte olan arkadaşlığın birçok yönü beliren yetişkinlikte de aynı olmaktadır. Ancak yakın ilişkiler, beliren yetişkinlikte, ergenlik dönemine göre daha bütünleşik ve daha benzer şekilde tezahür etmektedir (Santrock, 2014).

Ülkemizde üniversiteler toplumdaki en büyük alanlardandır ve genç yetişkinlik çağındaki üniversite öğrencileri de üniversitelerde farklı sosyo-kültürel ve ekonomik yapıların üyeleri olarak, arkadaşları ile geniş bir etkileşim yelpazesini paylaşırlar (Nas, 2017). Arkadaşlık, hayatın her döneminde önemli olan sosyal bir ihtiyaçtır. Arkadaş ilişkileri, kişilik gelişiminde, olgunlaşma ve toplumsallaşmada, cinsel kimliğin, bir gruba ait olma duygusunun, paylaşma ve sorumluluk alma duygularının kazanılmasında büyük önem taşımaktadır (Dinçer, 2008: akt; Doğan ve ark, 2012). Miller (2008)'e göre bir gencin yakınlık girişimleri başarısızlıkla sonuçlandığında, genç birey kendini yalıtılmaktadır yani toplumsal ilişkileri soğuk ve boştur, basmakalıplaşmıştır. Değerlerin içselleştirilmesi ve benliğin bir parçası olarak tanımlaması açısından, genç yetişkinlik dönemi kritik olarak görülmektedir. (örn., Aquilino, 2006; akt: Yaban, 2017). Genç yetişkinlerin kendilik algılarının olumlu olması, onların daha az yalnızlık yaşamalarıyla ilişkili bulunmuştur bu da beliren yetişkinlikte arkadaşlık faktörünün önemini bir kez daha göstermektedir.

Öz yeterlik algıları genç yetişkin üniversite öğrencileri için önemli bir etkidir. Çünkü üniversite dönemi bireylerin kendilerini gerçekleştirmede önemli bir yaşam dönemidir. Ergenlikten yetişkinliğe geçiş aşaması olan bu dönemde öğrenciler birçok farklı durumla karşılaşabilmektedir. Kimlik krizi, kuşak çatışması, sosyal beklentiler ile kişisel isteklerde uyumsuzluk, karşı cinsle olan ilişkiler, yaşanan biyolojik değişim ve yerine getirilmesi gereken gelişimsel görevler gibi pek çok etken ergenlik sürecinde bireylerin yaşamını etkilemektedir (Onur, 2001; Ünal ve Şahin, 2013: akt; Akın ve Akın', 2015). Öz yeterlilik kavramı, insan davranışının önemli bir belirleyicisi olarak Sosyal-Bilişsel Kuram kapsamında Bandura (1989, 1994, 1997, akt: Parlar ve Yazıcı, 2017) tarafından tanımlanmış ve daha sonra da bu kavramı ele alan pek çok kuramsal ve deneysel çalışma yapılmıştır. Öz yeterlilik, kişinin çevresinde olup bitenler üzerinde etkili olabilecek biçimde bir edimi başlatıp sonuç alıncaya kadar sürdürebileceğine olan inancı olarak tanımlanmıştır (Parlar ve Yazıcı, 2017).

Öz-yeterlik inancı artıkça gösterilen gayret, dayanıklılık ve azim de artmaktadır (Kurbanoğlu, 2014). Düşük öz-yeterlik algısına sahip olan bireyler ise, kendilerine kolay hedefler koymaya eğilimlidirler, zor işleri yapmaktan kaçınırlar ve bir sorunla karşılaştıklarında kolayca vazgeçerler (Gökdağ ve ark, 2015).

İnsanoğlunun tüm çabaları kendisinde güven duygusu uyandıracak bir konuma ulaşma amacına yöneliktir (Adler, 2004). Bu nedenle de her birey doğumundan itibaren yetersizliğinin üstesinden gelmek için çabalar (Adler, 1996). Yetersizlik duygusu bireyin yaşam karşısındaki motivasyonunu sağlayan doğal bir duygu olmakla birlikte, bazen tam tersi biçimde bireyin yaşam karşısında cesaretini kırarak, onu mutsuzluğa yönltebilmektedir (Akdoğan ve Ceyhan, 2014a). Nitekim insanın başarma/bulunduğu konumdan daha iyi bir konuma gelme, yaşam ödevlerini yerine getirme, nihai amaçlarına ulaşma gibi pek çok psikolojik yönelim veya öfke, suçluluk duyma, yaşam güçlükleri karşısında çaresizlik hissetme, ilişkilerde doyumsuzluk yaşama, kendine güvenememe/kendi değerini yadsıma gibi birçok psikolojik belirti yetersizlik duygusunun dışa vurum biçimleri olarak değerlendirilmektedir (Adler, 2004, 2008; Mosak, 1989; Sweeney, 1989: akt; Akdoğan ve Ceyhan, 2014).

Yetersizlik duygusuyla ilişkili psikolojik belirtilerin zorlayıcı durumlarda kendini gösterdiği (Adler, 2004; Mosak, 1989) göz önüne alındığında, bu duygunun gelişimsel olarak kritik bir evre olan üniversite döneminde daha yoğun olarak yaşanması beklendik olmaktadır. Nitekim üniversite

öğrencilerinin büyük çoğunluğunun zorlayıcı gelişim görevleriyle karşı karşıya oldukları bilinmektedir (Ceyhan, 2009; Dyson ve Renk, 2006; Güneri, 2006; Luyckx ve ark., 2008; Onur, 1995).

Üniversite dönemi genellikle bireylerin beliren yetişkinlik dönemine denk gelmekle birlikte; bireyin yeni arkadaşlıklar edindiği, meslek edinmek için uğraştığı, farklı problemlerle karşılaşarak bunları çözme denemelerinin olduğu bir dönemdir. Genç yetişkin üniversite döneminde kimliğini bulma, toplumsal yönden yerel ve çocukluk döneminin değerlerini daha geniş toplumun ulusal ve evrensel değerlerini benimseme ve uzlaştırma, toplum değerlerine uyum sağlama, sosyal olgunluğa erişme durumundadır. (Özgüven, 1992).

Genç yetişkinlikte yetersizlik duygusu ve kaliteli arkadaşlık ilişkilerinin çeşitli demografik değişkenlere göre nasıl değiştiği konusunda literatürdeki eksiklikten dolayı bir problem durumu ortaya çıktığından bu araştırma tasarlanmıştır. Bu araştırmanın amacı genç yetişkinlerin arkadaşlık kalitesi ve yetersizlik duygularının cinsiyet, yaş, ebeveyn medeni durum, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, sosyoekonomik düzey ve üniversitedeki yakın arkadaş sayısı değişkenlerine göre incelenmesidir.

Yöntem

a) Çalışma Grubu ve Verilerin Analizi

Bu araştırmanın örneklemini, Marmara Üniversitesi Göztepe Yerleşkesi'nde öğrenim görmekte olan 261'i (%56,6) kadın ve 200'ü (%43,4) erkek olmak üzere toplam 461 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın amaçlarını test etmek üzere verilerin analizinde İlişkisiz grup t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Non-Parametrik Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır.

b) Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak kişisel bilgi formu, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Yetersizlik Duygusu Ölçeği kullanılmıştır.

Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği: Bireyler üzerinde arkadaşlığın etkilerini değerlendirmek amacıyla Thien, Razak ve Jamil (2012) tarafından geliştirilen Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, 21 maddeden ve dört alt boyuttan oluşan bir ölçme aracıdır. Ölçek 6'lı derecelendirmeye (1- Hiç katılmıyorum, 6- Tamamen katılıyorum) sahip bir ölçme aracıdır. Arkadaşlık kalitesi ölçeği hem alt boyutlara göre hem de toplam bir arkadaşlık kalitesi puanı vermektedir. Yüksek puanlar, arkadaşlık kalitesinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin alt boyutları: yakınlık (6 madde, örn; arkadaşlarımla ruh hallerini anlarım.), yardım (3 madde, örn.; arkadaşlarımla problemlerimi çözmemde bana yardımcı olur.), kabul (4 madde, örn.; arkadaşlarımla beni kolayca affeder.) ve güvenlik (8 madde, örn.; arkadaşlarımla asla sözünden dönmez.) olarak sıralanmaktadır. Ölçeğin orijinal formunun iç tutarlılık güvenirlik katsayıları yakınlık alt ölçeği için. 83, yardım alt ölçeği için. 81, kabul alt ölçeği için. 84, güvenlik alt ölçeği için. 88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde dört boyutlu (güvenlik, yakınlık, kabul ve yardım) ve 21 maddeden oluşan modelin iyi uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2= 374.29$, $sd= 179$, $RMSEA= .063$, $CFI= .92$, $IFI= .92$). Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayıları yakınlık alt ölçeği için. 75, yardım alt ölçeği için. 81, kabul alt ölçeği için .77, güvenlik alt ölçeği için .82, ölçeğin bütünü için .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları. 38 ile. 67 arasında sıralanmaktadır. Bu bulgulara göre Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği 'nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Yetersizlik Duygusu Ölçeği (YDÖ): Ramazan Akdoğan ve Esra Ceyhan tarafından 2014 yılında, bireyin yetersizlik duygusu puanını ölçmek amacı ile geliştirilen “Yetersizlik Duygusu Ölçeği” (YDÖ), alt boyutları “Cesaretin Kırılması”, “Kendi Değerini Yadsıma” ve “Yararsız Üstünlük Çabası”dır. Güvenirlik çalışmaları kapsamında ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları, ölçek

toplamı ve alt boyutları için ayrı ayrı hesaplanmış ve ölçeğin tamamı için. 86, alt boyutları için ise sırasıyla. 80, .71 ve. 73 olarak belirlenmiştir.

Ölçekten alınan puanın yüksekliği bireyin yetersizlik duygusunun kuvvetini göstermektedir. YDÖ’den elde edilen puanın yüksekliği, aynı zamanda bireyin psikolojik sorunlara yatkınlığının veya çeşitli düzeylerde yaşadığı psikolojik sorunların bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir. YDÖ’nün test-tekrar test güvenirliği toplam 46 üniversite öğrencisinden oluşan iki grup öğrenciye ölçeğin bir ay arayla iki defa uygulanmasıyla gerçekleştirilmiş ve iki ölçümden elde edilen toplam puanlar arasında pozitif yönde, anlamlı ve yüksek düzeyde ($r=.88$; $p<.01$) bir korelasyon ortaya çıkmıştır. YDÖ’nün güvenirliğini ortaya koymak için ayrıca iki yarı güvenirliği analizleri de ölçeğin geliştirildiği örneklem üzerinde ($N=1016$) yapılmıştır. Analizlerde ölçeği oluşturan toplam 20 maddeden seçkisiz olarak belirlenmiş 10’ar maddeden oluşan iki yarısının da Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı. 76 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin iki yarımı arasındaki Pearson korelasyon katsayısı. 71 ve Spearman-Brown korelasyon katsayısı ise. 83 olarak hesaplanmıştır. Analizlerde maddelerin toplam varyansın % 43.63’ünü açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin Kısa Semptom Envanteri ile. 76; Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ile -.74; Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile de -.66 düzeyinde ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı. 86, test-tekrar test güvenirliği ise. 88 olarak belirlenmiştir. Bulgular, YDÖ’nün üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygularını ölçmede geçerli ve güvenilir olduğunu göstermiştir.

Bulgular

Bu başlık altında yapılan analizler sonrası ulaşılan bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin Yetersizlik Duygusu ve Arkadaş Kalitesi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	t Testi		
					t	Sd	p
Yetersizlik Duygusu	Kadın	261	55,66	11,88	1,094	,459	,734
	Erkek	200	54,45	11,68			
Arkadaşlık Kalitesi (Güvenlik)	Kadın	261	30,44	7,60	2,370	,459	,963
	Erkek	200	28,77	7,40			
Arkadaşlık Kalitesi (Yakınlık)	Kadın	261	27,89	5,38	4,260	,459	,688
	Erkek	200	25,70	5,59			
Arkadaşlık Kalitesi (Kabul)	Kadın	261	18,70	3,89	3,285	,459	,830
	Erkek	200	17,51	3,83			
Arkadaşlık Kalitesi (Yardım)	Kadın	261	13,91	3,39	5,483	,459	,555
	Erkek	200	12,11	3,59			

Tablo 1’de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin yetersizlik duygusu ve arkadaşlık kalitesi ölçeği alt boyut puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 2. Öğrencilerin Yetersizlik Duygusu ve Arkadaş Kalitesi Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , $\bar{x}$ ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yetersizlik Duygusu	18-21	223	56,26	11,17	G.Arası	554,220	2	277,110	1,999	,137
	22-25	173	54,09	12,33	G.İçi	63488,171	458	138,620		
	26 ve üstü	65	54,01	12,22	Toplam	64042,390	460			
	Toplam	461	55,13	11,79						
A.K. Güvenlik	18-21	223	29,42	7,33	G.Arası	54,887	2	27,443	,480	,619
	22-25	173	29,83	7,97	G.İçi	26204,454	458	57,215		
	26 ve üstü	65	30,43	7,20	Toplam	26259,341	460			
	Toplam	461	29,71	7,55						
A.K. Yakınlık	18-21	223	27,04	5,52	G.Arası	24,581	2	12,290	,394	,674
	22-25	173	26,67	5,92	G.İçi	14275,063	458	31,168		
	26 ve üstü	65	27,33	4,77	Toplam	14299,644	460			
	Toplam	461	26,94	5,57						
A.K. Kabul	18-21	223	18,13	3,93	G.Arası	1,638	2	,819	,053	,948
	22-25	173	18,20	4,04	G.İçi	7038,319	458	15,368		
	26 ve üstü	65	18,30	3,49	Toplam	7039,957	460			
	Toplam	461	18,18	3,91						
A. K. Yardım	18-21	223	13,16	3,58	G.Arası	6,929	2	3,464	,267	,766
	22-25	173	13,00	3,76	G.İçi	5939,999	458	12,969		
	26 ve üstü	65	13,36	3,17	Toplam	5946,928	460			
	Toplam	461	13,13	3,59						

Tablo 2 incelendiğinde, örnekleme oluşturan öğrencilerin yetersizlik duygusu ve arkadaşlık kalitesi ölçeği alt boyut puanların yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>,05$).

Tablo 3: Öğrencilerin Yetersizlik Duygusu Puanlarının, Ebeveyn Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Ebeveyn Medeni Durum	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Yetersizlik Duygusu	Evli ve Beraber	406	236,00			
	Evli ve Ayrı Yaşıyor	13	134,85			
	Boşanmış	26	220,13	8,397	3	,038*
	1 veya 2'si Vefat	16	199,88			
	Toplam	461				

* $p<,05$

Tablo 3'de de görüldüğü gibi, yetersizlik duygusu sıralamalar ortalamalarının ebeveyn medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, ebeveyn medeni durum gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($x^2=8,397$; $sd=3$; $p<,05$). Öğrencilerin yetersizlik duygusu sıralamalar ortalamaları incelendiğinde, yetersizlik duygusuna en yüksek düzeyde sahip olanların ebeveyni evli ancak ayrı yaşayan olanlar, en düşük düzeyde olanlar ise ebeveyni evli ve beraber olanlar olduğu saptanmıştır.

Tablo 4: Öğrencilerin Arkadaş Kalitesi Puanlarının, Ebeveyn Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	<i>Ebeveyn Medeni Durum</i>	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Arkadaşlık Kalitesi (Güvenlik)	Evli ve Beraber	406	232,90	4,142	3	,246
	Evli ve Ayrı Yaşıyor	13	260,50			
	Boşanmış	26	224,04			
	1 veya 2'si Vefat	16	170,09			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yakınlık)	Evli ve Beraber	406	230,40	,836	3	,831
	Evli ve Ayrı Yaşıyor	13	256,96			
	Boşanmış	26	237,85			
	1 veya 2'si Vefat	16	213,91			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Kabul)	Evli ve Beraber	406	232,90	1,766	3	,622
	Evli ve Ayrı Yaşıyor	13	223,15			
	Boşanmış	26	198,73			
	1 veya 2'si Vefat	16	241,56			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yardım)	Evli ve Beraber	406	235,24	4,950	3	,176
	Evli ve Ayrı Yaşıyor	13	160,81			
	Boşanmış	26	211,79			
	1 veya 2'si Vefat	16	211,59			
	Toplam	461				

Tablo 4 ele alındığında, arkadaşlık kalitesi alt boyut sıralamalar ortalamalarının ebeveyn medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, ebeveyn medeni durum gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($p < 0,05$).

Tablo 5. Öğrencilerin Yetersizlik Duygusu Puanlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , $\bar{x}$ ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
<i>Puan</i>	<i>Grup</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>Var. K.</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yetersizlik Duygusu	Okula gitmemiş	36	57,58	10,99	G.Arası	276,173	4	69,043	,494	,740
	İlkokul	205	54,92	12,43	G.İçi	63766,217	456	139,838		
	Ortaokul	71	54,29	11,38	Toplam	64042,390	460			
	Lise	101	55,23	11,03						
	Üniversite	48	55,22	11,95						
	Toplam	461	55,13	11,79						

Tablo 5 incelendiğinde, örnekleme oluşturan öğrencilerin yetersizlik duygusu puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > ,05$)

Tablo 6. Öğrencilerin Arkadaşlık Kalitesi Puanlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , $\bar{x}$ ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
A.K. Güvenlik	Okula gitme.	36	26,66	6,37	G.Arası	546,417	4	136,604	2,423	,048
	İlkokul	205	29,31	7,40	G.İçi	25712,924	456	56,388		
	Ortaokul	71	30,87	7,83	Toplam	26259,341	460			
	Lise	101	30,46	8,10						
	Üniversite	48	30,45	6,88						
	Toplam	461	29,71	7,55						
A.K. Yakınlık	Okula gitme.	36	23,22	4,52	G.Arası	882,126	4	220,532	7,495	,000
	İlkokul	205	26,36	5,43	G.İçi	13417,518	456	29,424		
	Ortaokul	71	28,09	5,52	Toplam	14299,644	460			
	Lise	101	28,36	4,95						
	Üniversite	48	27,52	6,66						
	Toplam	461	26,94	5,57						
A.K. Kabul	Okula gitme.	36	16,41	3,79	G.Arası	171,648	4	42,912	2,849	,024
	İlkokul	205	18,00	3,78	G.İçi	6868,309	456	15,062		
	Ortaokul	71	18,77	4,10	Toplam	7039,957	460			
	Lise	101	18,49	3,79						
	Üniversite	48	18,79	4,20						
	Toplam	461	18,18	3,91						
A. K. Yardım	Okula gitme.	36	11,52	3,64	G.Arası	153,413	4	38,353	3,019	,018
	İlkokul	205	13,00	3,65	G.İçi	5793,515	456	12,705		
	Ortaokul	71	13,60	3,53	Toplam	5946,928	460			
	Lise	101	13,17	3,33						
	Üniversite	48	14,06	3,61						
	Toplam	461	13,13	3,59						

Tablo 6’da görüldüğü üzere örnekleme oluşturan katılımcıların arkadaşlık kalitesi alt boyutlarına ait puan ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda anne eğitim düzeyi gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p > .05$). Farklılaşmaların hangi alt gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için Scheffe post-hoc analizleri gerçekleştirilmiştir. Buna göre, güvenlik alt boyutu puanları arasındaki farkların tesadüfi olduğu görülmüştür. Ortalamalara bakıldığında güvenlik puanı en yüksek olanların annesi ortaokul mezunu olanların, en düşük olanların ise annesi hiç okula gitmemiş olanların olduğu belirlenmiştir. Yakınlık alt boyutunda ise farkların annesi hiç okula gitmeyenler ile annesi ortaokul ve lise mezunu olanlar arasında olduğu ve annesi hiç okula gitmeyenlerin yakınlık puanlarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca, arkadaşlık kalitesi **kabul** ve yardım alt boyut puanlarının annesi yine hiç okula gitmemiş olanlarla annesi üniversitesi mezunu olanlar arasında değiştiği ve annesi hiç okula gitmemiş olanların **kabul** ve yardım puanlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7: Öğrencilerin Yetersizlik Duygusu Puanlarının, Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Baba Eğitim Düzeyi	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Yetersizlik Duygusu	Okula gitmemiş	6	260,00	2,220	4	,695
	İlkokul	143	227,82			
	Ortaokul	84	222,86			
	Lise	127	244,23			
	Üniversite	101	223,91			
	Toplam	461				

Tablo 7’de de görüldüğü gibi, yetersizlik duygusu sıralamalar ortalamalarının baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, baba eğitim durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>05$).

Tablo 8: Öğrencilerin Arkadaş Kalitesi Puanlarının, Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Ebeveyn Medeni Durum	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Arkadaşlık Kalitesi (Güvenlik)	Okula gitmemiş	6	183,25	2,651	4	,618
	İlkokul	143	242,13			
	Ortaokul	84	217,66			
	Lise	127	231,46			
	Üniversite	101	228,58			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yakınlık)	Okula gitmemiş	6	160,92	5,739	4	,220
	İlkokul	143	221,87			
	Ortaokul	84	215,60			
	Lise	127	245,12			
	Üniversite	101	243,15			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Kabul)	Okula gitmemiş	6	146,92	3,813	4	,432
	İlkokul	143	224,14			
	Ortaokul	84	228,42			
	Lise	127	234,39			
	Üniversite	101	243,59			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yardım)	Okula gitmemiş	6	134,75	9,858	4	,043
	İlkokul	143	233,79			
	Ortaokul	84	211,45			
	Lise	127	223,37			
	Üniversite	101	258,62			
	Toplam	461				

Tablo 8 ele alındığında, arkadaşlık kalitesi alt boyut sıralamalar ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, baba eğiti düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın (*güvenlik*, *yakınlık* ve *kabul* alt boyut puanlarının) istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($p<05$). Analizler ele alındığında arkadaşlık kalitesi *yardım* alt boyut puanlarının baba eğitim düzeyine göre değiştiği görülmüştür. Yapılanan tamamlayıcı analiz sonucunda yardım puanı en düşük olanların

babası hiç okula gitmemiş olanların en yüksek olanların ise babası üniversite mezunu olanların olduğu saptanmıştır.

Tablo 9: Öğrencilerin Yetersizlik Duygusu Puanlarının, Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Kardeş Sayısı	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Yetersizlik Duygusu	Tek Çocuğum	30	240,42	1,524	2	,467
	1 kardeşi var	173	239,49			
	2 ve daha fazla kardeş	258	224,21			
	Toplam	461				

Tablo 9 ele alındığında, yetersizlik duygusu sıralamalar ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>05$).

Tablo 10: Öğrencilerin Arkadaş Kalitesi Puanlarının, Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	Kardeş Sayısı	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Arkadaşlık Kalitesi (Güvenlik)	Tek Çocuğum	30	254,08	9,794	2	,007
	1 kardeşi var	173	245,07			
	2 ve daha fazla kardeş	258	213,89			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yakınlık)	Tek Çocuğum	30	271,77	11,888	2	,003
	1 kardeşi var	173	251,47			
	2 ve daha fazla kardeş	258	212,53			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Kabul)	Tek Çocuğum	30	263,22	5,037	2	,081
	1 kardeşi var	173	242,61			
	2 ve daha fazla kardeş	258	219,47			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yardım)	Tek Çocuğum	30	256,00	6,094	2	,048
	1 kardeşi var	173	246,61			
	2 ve daha fazla kardeş	258	217,62			
	Toplam	461				

Tablo 10 ele alındığında, arkadaşlık kalitesi alt boyut sıralamalar ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın (*güvenlik*, *yardım* ve *yakınlık* alt boyut puanlarının) istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($p<05$). Yapılan tamamlayıcı analiz sonucunda, arkadaşlık kalitesi *güvenlik*, *yakınlık* ve *yardım* alt boyutlarındaki farkın 2 ve daha fazla kardeşi olanlar ile hem tek çocuk olanlar hem de 1 kardeşi olanlar arasında gerçekleştiği görülmüştür. Buna göre 2 ve daha fazla kardeşi olanların arkadaşlık kalitesi alt boyut puanları tek çocuk olanlardan ve 1 kardeşi olanlardan daha düşüktür. Analizlere göre arkadaşlık kalitesi *kabul* alt boyut puanlarının kardeş sayısına göre değişmediği saptanmıştır.

Tablo 11: Öğrencilerin Yetersizlik Duygusu Puanlarının, Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	<i>Doğum Sırası</i>	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Yetersizlik Duygusu	Tek çocuğum	29	236,93	3,229	3	,356
	İlk çocuğum	167	242,87			
	Ortanca çocuğum	108	213,69			
	Son çocuğum	157	229,19			
	Toplam	461				

Tablo 11'e göre, yetersizlik duygusu sıralamalar ortalamalarının doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, doğum sırası gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>05$).

Tablo 12: Öğrencilerin Arkadaş Kalitesi Puanlarının, Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	<i>Doğum Sırası</i>	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Arkadaşlık Kalitesi (Güvenlik)	Tek çocuğum	29	238,12	9,794	3	,259
	İlk çocuğum	167	246,49			
	Ortanca çocuğum	108	219,27			
	Son çocuğum	157	221,28			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yakınlık)	Tek çocuğum	29	265,52	11,888	3	,517
	İlk çocuğum	167	228,40			
	Ortanca çocuğum	108	224,57			
	Son çocuğum	157	231,81			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Kabul)	Tek çocuğum	29	256,95	5,037	3	,551
	İlk çocuğum	167	227,05			
	Ortanca çocuğum	108	221,60			
	Son çocuğum	157	236,88			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yardım)	Tek çocuğum	29	252,60	6,094	3	,730
	İlk çocuğum	167	228,88			
	Ortanca çocuğum	108	223,27			
	Son çocuğum	157	234,58			
	Toplam	461				

Tablo 12 ele alındığında, arkadaşlık kalitesi alt boyut sıralamalar ortalamalarının doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>05$).

Tablo 13: Öğrencilerin Yetersizlik Duygusu Puanlarının, Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	<i>Ekonomik Düzey</i>	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Yetersizlik Duygusu	Yüksek-Çok yüksek	19	204,26	1,094	2	,579
	Orta	408	231,16			
	Düşük-Çok düşük	34	244,07			
	Toplam	461				

Tablo 13 incelendiğinde, yetersizlik duygusu sıralamalar ortalamalarının ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, ekonomik düzey sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>05$).

Tablo 14: Öğrencilerin Arkadaş Kalitesi Puanlarının, Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	<i>Ekonomik Düzey</i>	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Arkadaşlık Kalitesi (Güvenlik)	Yüksek-Çok yüksek	19	231,97	,363	2	,834
	Orta	408	229,86			
	Düşük-Çok düşük	34	244,16			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yakınlık)	Yüksek-Çok yüksek	19	255,84	3,353	2	,187
	Orta	408	232,91			
	Düşük-Çok düşük	34	194,18			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Kabul)	Yüksek-Çok yüksek	19	247,11	2,600	2	,272
	Orta	408	233,08			
	Düşük-Çok düşük	34	197,07			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yardım)	Yüksek-Çok yüksek	19	263,32	2,258	2	,373
	Orta	408	231,50			
	Düşük-Çok düşük	34	206,91			
	Toplam	461				

Tablo 14 ele alındığında, arkadaşlık kalitesi alt boyut sıralamalar ortalamalarının ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, ekonomik düzey gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>05$).

Tablo 15: Öğrencilerin Yetersizlik Duygusu Puanlarının, Yakın Arkadaş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

<i>Puan</i>	<i>Arkadaş Sayısı</i>	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Yetersizlik Duygusu	Hiç arkadaş yok	15	279,53	8,164	3	,043
	1-3 arkadaş var	172	238,01			
	3-5 arkadaş var	163	238,67			
	5'ten fazla arkadaş var	111	202,31			
	Toplam	461				

Tablo 15 ele alındığında, yetersizlik duygusu sıralamalar ortalamalarının yakın arkadaş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($p<05$). Yapılan tamamlayıcı analiz sonuçlarına göre, hiç arkadaşı olmayanlar ile 1-3, 3-5 ve 5'ten fazla kardeşi olanlar arasında anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Buna göre hiç arkadaşı olmayan öğrencilerin diğer arkadaş olma gruplarına göre yetersizlik duygusunu daha yüksek düzeyde yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 16: Öğrencilerin Arkadaş Kalitesi Puanlarının, Yakın Arkadaş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Arkadaş Sayısı	N	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
Arkadaşlık Kalitesi (Güvenlik)	Hiç arkadaş yok	15	201,50	50,417	3	,000
	1-3 arkadaş var	172	177,73			
	3-5 arkadaş var	163	277,80			
	5'ten fazla arkadaş var	111	248,80			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yakınlık)	Hiç arkadaş yok	15	153,17	24,973	3	,000
	1-3 arkadaş var	172	199,18			
	3-5 arkadaş var	163	248,95			
	5'ten fazla arkadaş var	111	264,46			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Kabul)	Hiç arkadaş yok	15	152,07	35,531	3	,000
	1-3 arkadaş var	172	190,17			
	3-5 arkadaş var	163	261,03			
	5'ten fazla arkadaş var	111	260,8			
	Toplam	461				
Arkadaşlık Kalitesi (Yardım)	Hiç arkadaş yok	15	156,90	16,912	3	,001
	1-3 arkadaş var	172	207,48			
	3-5 arkadaş var	163	242,32			
	5'ten fazla arkadaş var	111	260,84			
	Toplam	461				

Tablo 16 ele alındığında, arkadaşlık kalitesi alt boyut sıralamalar ortalamalarının yakın arkadaş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, ekonomik düzey gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<05$). Yapılan tamamlayıcı analiz sonuçlarına göre, arkadaşlık kalitesi tüm alt boyut puanları 5'ten fazla arkadaş olanlarda en yüksek hiç arkadaş olmayanlarda ise en düşük olarak bulunmuştur.

Tartışma

Üniversite öğrencilerinde arkadaşlık kalitesi ve yetersizlik duygularının çeşitli değişkenler bağlamında incelendiği bu çalışmada elde edilen sonuçlar, bu sonuçlara dair tartışmalar ve getirilen öneriler bu bölümde aktarılmıştır:

Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin anne babası evli ve birlikte olanların yetersizlik puanları, anne babası evli ve ayrı yaşayanlar ile anne babasından biri veya ikisi vefat etmiş olanlardan daha yüksek olduğu, diğer bir ifadeyle ebeveynlerin medeni durumunun genç yetişkinin yetersizlik duygusu düzeyinde önemli bir etki sahibi olduğu söylenebilir. Adler'e (1996; 2004; 2009a; 2009c) göre bireyin doğduğu ve yetiştiği aile atmosferi içinde edinilen erken çocukluk deneyimleri ve ilk anılar gibi yetersizlik duygusunun gelişmesine zemin hazırlayan faktörler vardır. İlgili literatür bilgisi ve yapılan benzer çalışmalar bağlamında aile atmosferinin beliren yetişkinlik döneminde de birey

üzerinde etki sahibi olduğu varsayımından yola çıkarak elde edilen bulgunun beklendiği bir bulgu olduğu ileri sürülebilir.

Bununla birlikte, hiç yakın arkadaşı olmayan öğrencilerin yetersizlik duygusu puanlarının 1-3 yakın arkadaşı olan, 3-5 yakın arkadaşı olan ve 5'ten daha fazla yakın arkadaşı olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Yakın arkadaş sayısı arttıkça yetersizlik duygusunun azaldığı; yakın arkadaş sayısı ile yetersizlik duygusu arasında önemli bir ilişki olduğu söylenebilir. Yetersizlik duygusunun özellikle sosyal fobi, obsesif kompulsif bozukluk ve düşük benlik saygısı gibi kaygı temelli psikolojik sorunlar (Yao ve ark., 1998), intihar ve nevrotik eğilimler (Goodwin ve Marusic, 2003) ve bazı psikotik belirtilerle (Moritz, Werner ve Collani, 2006) ilişkili olduğunu gösteren görgül çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalar göz önüne alındığında; yetersizlik duygusunu yoğun olarak yaşayan bireylerin yakın arkadaşlıklar geliştirmede zorluklar yaşayabileceği öngörülerek bu bulgunun araştırma bulgusunu destekleyici nitelikte olduğu ileri sürülebilir. Nitekim Adler'e (2009b) göre yetersizlik duygusunun her zaman sosyal bir arka planı vardır ve toplumsal ilişkiden yoksun olan insan daima yetersizlik duygusu yaşayacaktır (Akdoğan ve Ceyhan, 2014).

Annesi hiç okula gitmemiş olan öğrencilerin arkadaşlık kalitelerinin daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Annenin eğitim düzeyinin yüksek oluşunun üniversite öğrencilerinde arkadaşlık kalitesini olumlu yönde etkilediği diğer bir ifadeyle insanlarla yakın ve sağlıklı ilişkiler kurabilen, sosyal bireyler yetiştirebilmek için eğitime ve özellikle de kadınların eğitimine verilen önemin artması, kadınların eğitimin bütün kademelerinde varlığını gösterebilmeleri için gerekli çalışmaların yapılması ve mevcut duruma dikkat çekmek adına gerekli araştırmaların yapılması ülkemiz için önem arz etmektedir.

Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin arkadaşlık kalitesi ölçeği yardım alt boyut puanları, babası daha düşük eğitim düzeyinde olanlardan daha yüksek olduğu; genç yetişkinlerin ihtiyaç duyduklarında yardım alabilecekleri arkadaşlıklar kurabilmesi ile babanın eğitim düzeyinin yüksek oluşu arasında önemli bir ilişki olduğu söylenebilir. Bireyin yakın çevresinden yardım isteme durumu sosyal destek bağlamında ele alındığında, önemli bir sosyal destek kaynağı olan ailede gerekli desteği gören bireylerin arkadaşlık ilişkilerinde de ihtiyaç duyduklarında yardım alabilecekleri ilişkiler kurabilecekleri varsayımından yola çıkarak eğitilmiş ebeveynlerin bilinçli bir şekilde sunduğu desteğin önemli olduğu söylenebilir.

Arkadaşlık kalitesi ölçeği güvenlik, yakınlık ve yardım alt boyut puanlarının 2 ve daha fazla kardeşi olanlarda hem tek çocuk olanlardan hem de 1 kardeşi olanlardan anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür. Kardeş sayısının 2 ve daha fazla oluşunun arkadaşlık ilişkilerinde güvenlik, yakınlık ve yardım puanlarını düşürdüğü söylenebilir. Bu bulgunun elde edilmesinde farklı faktörler etkili olmuş olabilir. Öncelikle çok sayıda kardeşe sahip olan bireylerin arkadaşlık ilişkisi ihtiyaçlarını kardeş ilişkileri aracılığı ile giderdikleri ileri sürülebilir. Başka bir ifade ile ev içinde kardeşlerin varlığı ile kurulan bağlarla bu bireylerin dışarda arkadaş ilişkilerine odaklanma ihtiyacı duymamaları bulguda etkili olabilir. Bu konuyla ilgili yapılmış doğrudan bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu bulguda araştırmanın örnekleminin de etkili olduğu düşünülebilir.

Üniversite döneminde 5'ten fazla yakın arkadaşı olan öğrencilerin arkadaşlık kalitelerinin, daha az sayıda yakın arkadaşı olan öğrencilerden daha olumlu olduğu saptanmıştır. Bu bulgudan yola çıkarak söylenebilir ki; yakın arkadaş sayısının fazlalığı, arkadaşlık kalitesi üzerinde önemli ve belirleyici bir etkiye sahiptir. Yükseköğrenim hayatına başlama gibi strese ve zorluklara sebep olabilecek önemli dönüm noktalarında arkadaşlar birbirlerine destek olarak süreci atlatalmalarına yardımcı olmaktadır. Sadece sosyal destekle sınırlı kalmayan arkadaşlık ilişkileri aynı zamanda bireylerin tavsiye almalarını, onlara rehberlik etmelerini, onları dinlemelerini, cesaretlendirmelerini, aidiyet hissi sağlamalarını, geri beslemelerle yanlışlarını düzeltmelerini sağlamaktadır (Ağcasulu, 2019). İlgili literatür bilgisi ve yapılan benzer çalışmalar bağlamında nitelikli ve doyumu sağlanan arkadaşlıklar için üniversite döneminde yakın arkadaş sayısının önemli olduğu ve elde edilen bulgunun beklendiği bir bulgu olduğu ileri sürülebilir.

Elde edilen bulgular ışığında, anne babası ayrı yaşayan gençlerin yetersizlik duyguları yüksek düzeyde bulunduğu göz önüne alındığında; anne babaları çocuk yetiştirme, ayrılma sürecinde sağlıklı tutumlar

sergileme gibi konularda bilgilendirecek psikolojik danışmanlık ve aile danışmanlığı gibi hizmetlerin yaygınlaştırılması önerilebilir. Annesi hiç okula gitmemiş olanların; arkadaşlık kalitesi (güvenlik, yakınlık, kabul ve yardım) düzeylerinin ve babası okula gitmemiş olanların «yakınlık» düzeylerinin daha düşük olduğuna dair bulgudan hareketle arkadaşlık ilişkilerinin okul öncesi ve ilkokuldan itibaren okul rehberlik hizmetleri kapsamında önemle ele alınarak bu dezavantajlı denilebilecek çocuklarda geliştirilmesine yönelik çalışmaların önemli olduğu düşünülmektedir. 2 ve daha fazla kardeşi olanların güvenlik, yakınlık, yardım alt boyut puanlarının; tek çocuk olanlardan ve 1 kardeşi olanlardan daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu durumun nedenlerini anlamaya yönelik başka bilimsel çalışmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca beliren yetişkinlikte arkadaşlık kalitesinin de önemli olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda, üniversite sosyal çalışmalarında da bu konunun yer edinmesi gereklidir. Özellikle kulüp faaliyetlerinin etkinleştirilmesi, gençlerin sosyalleştirilmesine dönük çalışmalar vb. önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Adler, A. (1985). *Yaşamın anlam ve amacı*, (Çev. K. Şipal) Ankara: Say.
- Adler, A. (1996). The structure of neurosis. *Individual Psychology*, 52(4), 351-362.
- Adler, A. (2004). *Yaşamın anlam ve amacı*. F.T. Verlag (Ed). (Çev. Şipal, K.). Ankara: Say Yayınları.
- Adler, A. (2009a). *Bireysel Psikoloji*. (Çev. A. Kılıçlıoğlu). Ankara: Say Yayınları.
- Adler, A. (2009b). *İnsanı tanıma sanatı*. (Çev. K. Şipal). Ankara: Say Yayınları.
- Adler, A. (2009c). Etiology and therapy of neuroses (T. Paulin & N.D. Kapusta, Trans.). *Journal of Individual Psychology*, 65(2), 103-109.
- Ağcasulu, H. (2019). Yabancıdan arkadaş: Üniversitenin ilk yılında arkadaşlık ağları üzerine bir araştırma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(7), 83-96.
- Akdoğan, R. ve Ceyhan, E. (2014b). Adleryen grupla psikolojik danışmanın yetersizlik duygusu ve psikolojik belirtiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 280-293.
- Akdoğan, R., Ceyhan, E. (2014). Üniversite öğrencileri için yetersizlik duygusu ölçeği'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik analizleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(41), 117-128.
- Akın, A., Akın, Ü. (2015). Friendship quality and subjective happiness: the mediator role of subjective vitality. *Education and Science*. 40(177), 233-242.
- Akın, A., Akın, Ü., Karduz, F., (2014). Arkadaşlık kalitesi ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları*, 3(4), 378-383.
- Aquilino, W. S. (2006). *Family relationships and support systems in emerging adulthood*. J. J. Arnett ve J. Tanner (Eds.), *Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century* (ss. 193-218).
- Arnett, J.J. (1994). Sensation seeking: A new conceptualization and a new scale. *Personality and Individual Differences*, 16, 289-296.
- Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1):163-213.
- Berndt, T. J., & Perry, T. B. (1986). Children's perceptions of friendships as supportive relationships. *Development Psychology*, 22, 640-648
- Demir, M., Özdemir, M., & Weitekamp, L. A. (2007). Looking to happy tomorrows with friends: Best and close friendships as they predict happiness. *Journal of Happiness Studies*, 8, 243-271.
- Doğan, A., Cebioğlu, S. (2011). Beliren yetişkinlik: Ergenlikten yetişkinliğe uzanan bir dönem. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14(28), 11-21.
- Doğan, T., Karaman, N. G., Çoban, A. E., ve Çok, Figen. (2012). Ergenlerde arkadaşlık ilişkilerinin yordayıcısı olarak cinsiyet ve aileye ilişkin değişkenler. *İlköğretim Online Dergisi*. 11(3), 845-855.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton.
- Eryılmaz, A., Ercan, L. (2010). Beliren Yetişkinlikte Romantik Yakınlığı Başlatma: Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık mı? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 4(34), 119-127

- Gökdağ Baltaoğlu, M., Sucuoğlu H. ve Yurdabakan, İ. (2015). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ve başarı/başarısızlık yüklemeleri: boylamsal bir araştırma. *İlköğretim Online* 14(3), 803-814. Doi: <http://dx.doi.org/10.17051/io.2015.66489>
- Hartup, W. W., & Stevens, N. (1999). Friendships and adaptation across the life span. *Current Directions in Psychological Science*, 76-79.
- Kurbanoğlu, S. S. (2004). Özyeterlik inancı ve bilgi profesyonelleri için önemi. *Bilgi dünyası*, 5(2), 137-152.
- Lefkowitz, E. S., Boone, T. L., & Shearer, C. L. (2004). Communication with best friends about sex-related topics during emerging adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(4), 339-351.
- Mosak, H. H (1989). *Current psychotherapies*. In R. J. Corsini ve D. Wedding (Eds.). *Adlerian psychotherapy* (pp. 65-118). USA: F.E. Peacock Publishers.
- Nas, F. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Arkadaşlık Seçiminde Cinsiyet, İnanç ve Etnisite Değişkenlerinin Önemi (Bartın Üniversitesi Örneği). *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 7(3), 489-497.
- Özgüven, İ. E. (1992). Üniversite öğrencilerinin sorunları ve baş etme yolları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (7), 5-13.
- Parlar, H. ve Gençal Yazıcı, S. (2017). Evli ve bekar yetişkinlerin genel öz-yeterlik ve benlik saygılarının incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 16(31), 207-247.
- Uyar, M. (2019). *Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerini yordamada bağlanma tarzları ve bilişsel duygu düzenlemenin rolünün incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.
- Yaban, E. (2017). *Ergenler ve beliren yetişkinlerde sosyal değer yöneliminin gelişimsel, sosyal-bilişsel ve bağlamsal bir model çerçevesinde incelenmesi*, Doktora Tezi, Ankara, 2017.